

АРТЪР КЛАРК ЧАСОВОЙ

Превод от английски: Весела Градинарова, 1974

chitanka.info

Следващия път, когато високо в небето се появи пълната Луна, обърнете внимание на десния ѝ край и проследете с погледа си извивката на диска, обратно на часовниковата стрелка. Около цифрата „две“ ще забележите малък тъмен овал: всеки човек с нормално зрение ще го открие без затруднение. Тази просторна равнина, най-красивата на Луната, е наречена Море на Кризите. С диаметър триста мили, защитена от плътен пръстен скални масиви, тя не бе изследвана, докато ние не проникнахме тук през късното лято на 1996 година.

Голямата експедиция с два тежки лунохода за снаряжението и припасите се движеше от главната лунна база, разположена в Морето на Яснотата на разстояние петстотин мили от равнината. За щастие голяма част от площта на Морето на Кризите е много равна. Тук няма опасни пукнатини, тъй обичайни за лунната повърхност, кратерите и планините са малко.

По онова време като геолог ръководех група изследователи в южния район на морето. За една седмица изминахме сто мили, като заобикаляхме подножието на планините по протежение на брега, там, където преди няколко милиарда години се е намирало древното море. По това време животът на Земята едва се е зараждал, а тук той вече е изчезвал. Водите, миещи склоновете на тези огромни скали, са се оттеглили в дълбините, в пустото сърце на Луната. Пресичахме повърхността на загиналия океан без приливи и отливи, с дълбочина около половин миля, и само сланата беше единственият признак за съществуването на течност; на нея се натъкнахме в пещерите, където изсушаващите лъчи на слънцето не проникваха никога.

Животът на всъдехода протичаше по земно време и точно в 22,00 часа изпрацахме до базата радиograma за завършването на дневната програма. Закуската приготвихме всички поред. Този път с нея се занимавах аз, разположен в ъгъла на главната каюта, която ни служеше като готварница. Изминаха години, но от паметта ми нищо не се е заличило.

Когато очите ми бяха заслепени от някакъв метален блясък на тридесет мили — в западна посока на гребена на надвисналите над морето скали, аз се извърнах. Мощен източник, като че ли небесна звезда, сграбчена в лапите на жестокия планински връх; струваше ми се, че гладката планинска повърхност отразява и насочва слънчевата светлина в очите ми.

Подобни явления не са рядкост. Когато Луната се намира във втората си четвърт, от Земята могат да се видят планинските хребети от Океана на Бурите, греещи в сивкаво-бяло сияние; това са отразени от лунните планини слънчеви лъчи, които прелитат от един свят към друг. Заинтересуван от вида на скалите, които сияеха така ярко, аз се изкачих в наблюдателната кула и насочих четиридуюмовия телескоп на запад.

Любопитството ми беше възбудено. Ясно виждах резките очертания на планинските хребети, сякаш разстоянието до тях беше не повече от половин миля, но слънчевите лъчи се отразяваха от предмет с тъй незначителни размери, че беше невъзможно да направя някакво заключение. И все пак този предмет ми се струваше симетричен, а върхът, на който беше разположен — удивително плосък. Дълго време, без да се откъсвам, се взирах напрегнато в пространството, откъдето се разливаше ослепителната за очите светлина, докато миризмата на изгоряло от готварницата ме накара да разбера, че надениците за закуска напразно са направили едно пътешествие от четвърт милион мили.

През тази утрин ние проправяхме пътя през Морето на Кризите; но и тогава по радиото продължаваше обсъждането на моето откритие. Членовете на експедицията твърдяха, че на Луната никога не е съществувала каквато и да бяло форма на разумен живот: само примитивни растения и техните малко по-пълноценни предтечи. Знаех много добре това, но учените никога не трябва да се боят, че ще ги сметнат за глупци, и трябва да умеят да обсъдят и най-абсурдните предположения.

Накрая казах:

— Вижте какво, ще се добера дотам, та макар и за мое лично спокойствие. Височината на планините е по-малка от дванадесет хиляди фута. Ще се изкача за двадесет часа.

— Ако не си счупиш врата — възрази Хариет, — когато се доберем до базата, ще станеш за подигравка на експедицията. Занапред ще наричат тази планина Шегата на Уилсън.

— Не, нямам желание да си счупя врата — упорито отговорих аз. — Спомни си кой пръв се изкачи на Пико и Хеликон?

— Само че не беше ли тогава малко по-млад? — попита ласкаво Луис.

— Тъкмо добра причина, за да тръгна нататък — отговорих с достойнство.

Тази вечер спряхме всъдехода на половин миля от възвишението и легнахме да спим рано. Хариет се готвеше да дойде на сутринта с мене. Добър алпинист, той често ме съпровождаше в експедициите.

На пръв поглед скалите изглеждаха непристъпни, но за всеки, който не се плаши от височини, изкачването на планините не представлява трудност в един свят, в който всичко тежи шест пъти по-малко, отколкото на Земята. Алпинизмът на Луната е опасен, ако човек е прекалено самоуверен.

На около петдесет фута над главите ни се намираше платото с този предмет, който ме подмами и ме накара да преодолявам тази безплодна пустош. Предполагах, че ще видя валун, отломен от паднал преди много векове метеорит, и все още гладките му стени блестят в тази непоклатима от вековете тишина.

По скалата не се виждаше никаква издатина, за която да можеш да се задържиш с ръце, и се наложи да използваме котка. Сякаш нови сили се вливаха в уморените ми ръце, когато въртях над главата си тризъбата кука, за да я хвърля към звездите. Отначало тя не се заби и когато подръпнахме въжето, бавно се хлъзна надолу. При третия опит зъбите се врязаха дълбоко и под тежестта на общото ни тегло куката не се размести.

Хариет ме погледна с безпокойство. Вероятно искаше да мине пръв, но аз му се усмигнах през стъклото на шлема и поклатих глава. Бавно, като преценявах всяко движение и всяко спиране за почивка, започнах последното изкачване.

Дори с космически костюм теглото ми не надхвърляше четиридесет фунта, поради което се издигах ту на едната, ту на другата ръка, без да си помагам с крака. Когато се добрах до ръба, задържах се и магнах с ръка на Хариет; след това се прехвърлих през края и като се изправих, вперих поглед пред себе си.

Стоях на плато с диаметър около сто фута. Някога повърхността му е била гладка, прекалено гладка, като си помислиш, че ръцете на природата са го направили такава. Но падащите от хилядолетия метеорити бяха набраздили повърхността и навсякъде личаха вдлъбнатини и гънки. Платото е изравнявано, за да се постави бляскавата конструкция с почти пирамидална форма и височина два

човешки боя. Тя беше вградена в скалата подобно на огромен скъпоценен камък, шлифован на хиляди фасети.

Първия миг се вцепених, лишен от всякакви емоции, а после като че ли с един удар в сърцето бях изтръгнат от това състояние, от чувството на неизразима радост. Обичах Луната и занапред щях да знам, че разстилащият се мъх не е единствената форма на живот, която тя бе създала в младостта си.

Мозъкът ми започна да работи нормално и вече можех да мисля и да си задавам въпроси. Сграда ли е било това или гробница, или нещо друго, което има название на моя език? Ако това е сграда, защо е била издигната на толкова недостъпно място? А може би това е храм? И аз си представях как жреците молят боговете да запазят живота им, зоват напразно, и как океанът е изчезнал и е измряло всичко живо...

Придвижвах се напред, за да огледам по-старателно този предмет, но едно смътно чувство на предпазливост ми попречи да се приближа достатъчно. Бях запознат с археологията и се опитвах да си представя какво е било културното ниво на цивилизацията, за да могат строителите да изравнят планинската повърхност и да изкачат на такава височина блестящите огледала.

Египтяните биха могли да изградят подобно нещо, ако работниците им разполагаха с тези странни материали, използвани от по-древните архитекти, помислих си аз. Предметът имаше малки размери и не ми мина през ум, че би могло да е създаден от хора, достигнали по-високо развитие от моите съвременници. Мисълта за съществуването на разумен живот на Луната беше твърде неочаквана, но все пак съзнанието ми я възприе изведнъж, а гордостта ми не позволяваше да я приема със затворени очи.

След това забелязах нещо, от което косите ми се изправиха, нещо извънредно банално и невинно, на което би могло и да не се обърне внимание. Споменах, че платото беше изцяло осеяно с вдлъбнатини, образувани от падащите метеорити, и всичко наоколо беше покрито със слой космичен прах, дебел няколко дюйма (така изглежда винаги повърхността на едни свят, в който няма ветрове, които да разнасят праха). А на планинската повърхност, почти до самата пирамида, нямаше нито прах, нито вдлъбнатини. Сякаш някакъв плътен пръстен не ги допускаше до съоръжението — невидима стена, която го предпазва от разрушителното действие на метеоритите и времето.

Взех едно камъче и внимателно го хвърлих към светецото съоръжение. Ако беше изчезнало зад невидимата бариера, не бих се учудил, но то сякаш се удари в гладката полусферична повърхност и леко се търкулна по платото.

Едва сега проумях, че съм видял предмет, подобен на който през своето развитие човешкият род никога не е създавал. Това беше не сграда, а машина и нея я предпазваха сили, отправящи предизвикателство към Вечността. Тези сили все още действуваха и вероятно аз се бях доближил на непозволено разстояние. Помислих за радиацията, която през последното столетие човекът вече успя да улови и обезвреди. Доколкото си представях, радиоактивното излъчване беше много мощно и може би вече съм обречен на гибел, както попадналият в смъртоносното мълчаливо излъчване на неизолиран атомен реактор. Повдигнах очи към диска на Земята, почиваща в звездната си люлка, се замислих какво ли е имало под облаците ѝ, когато неизвестните строители са завършили своята работа. Може би това е станало в карбоновия период с обгърнатите му в изпарения джунгли или когато от хладните морски бездни първите амфибии изпъзват на Земята, за да я заселят? Или е било още по-рано, когато безкрайното мълчание и самотата са предшествовали живота?

Питате защо аз не успях да осъзная истината по-рано — истината, толкова очевидна и проста сега. В смущението на първите минути предположих, че многостенното чудовище е било създадено от народи, живели в миналото на Луната, но внезапно, без колебание, разбрах, че Луната е била толкова чужда на строителите, колкото и на мене.

За двадесет години ние не открихме никаква следи от живот освен изродени растения. Лунната цивилизация, каквато и да е била съдбата ѝ, щеше да остави някакъв спомен за своето съществуване.

Отново отправих поглед към блестящата пирамида. Тя ми се сторя още по-чужда на лунната природа. И като че ли малката пирамида промълви:

— Извинете, аз самата съм чужденка...

Двадесет години бяха необходими, за да се разруши невидимата защита и да се достигне до машината. Това, което предизвикваше недоумение, беше разрушено с варварската сила на атома и сега аз

мога да разгледам детайлите на блестящия предмет, който открих някога високо в планините. За нас те са лишени от всякакъв смисъл. Механизмите на пирамидата (ако това действително са механизми) са създадени по технология, далеч надминала границите на нашето разбиране.

Сега тази тайна измъчва всички ни повече от всякога, тъй като ние знаем, че в нашата Галактика само Земята е родина на разумен живот. Машината не е могла да бъде построена от никоя от загиналите цивилизации на нашия свят, а дебелината на слоя космичен прах ни помогна да определим възрастта на пирамидата — била е построена много преди животът на Земята да излезе от моретата. Когато нашият свят е бил два пъти по-млад, нещо се е пренесло от звездите в Слънчевата система, оставило е знак за своето пребиваване и е продължило пътя си. Докато не унищожихме машината, тя продължаваше да работи, като изпълняваше програмата на създателите си; що се отнася до целта ѝ — това е само мое предположение.

Почти сто милиарда звезди образуват Млечния път и би трябвало населението от светове на другите слънца отдавна да е минавало по тези върхове, до които се добрахме ние днес. Само си помислете за тези цивилизации в дълбините на вековете, на фона на гаснещата заря на сътворението на Вселената, още толкова млада, че животът е съществувал само в шепа светове. Тяхната съдба е била самотата на богове, виращи се във вечността и напразно търсеци с кого да споделят мислите си.

Те вероятно са претърсвали съзвездията така, както ние изследваме планетите. Навсякъде е имало и ще има светове; тях ги очаква пусто безмълвие или пъплещи безмозъчни създания. Така е изглеждала и нашата Земя, когато димът от гигантски вулкани все още е покривал небесата и когато първият кораб на мислещите същества е прелетял в Слънчевата система от пропастта отвъд Плутон. Той е отминал потъналите в мраз външни планета, знаейки, че животът не може да изиграе никаква роля в тяхната съдба. Задържал се е сред вътрешните планети, които, стопляни от огъня на Слънцето, очакват началото на историята.

Тези пилигрими трябва да са поглеждали към Земята, която безопасно се върти в тясната зона на между огъня и леда, и вероятно са отгатнали, че в далечното бъдеще на Земята, най-обичаната от

Слънцето планета, ще се зароди мисълта; но може би неизчислимият брой звезди ще им попречи да се върнат отново на Земята. Затова те са оставили часовой, един от милионите подобни нему, разпръснати из Вселената, за да наблюдават всички светове, обещаващи зараждането на живот. Това е светъл фар, който сигнализираше от дълбочината на вековете, че той още не е открит.

Сега разбирате защо кристалната многостенна пирамида е построена на Луната, а не на Земята. Създателите ѝ не са се интересували от народи, наскоро хвърлили облеклото на диваците. Нашата цивилизация би представлявала интерес за тях само ако хората докажат способността си да оцелеят — да полетят в Космоса и да се откъснат от своята люлка — Земята. Това е нужда, с която рано или късно трябва да се сблъскат всички народи. И задачата е двойно по-трудна, защото за осъществяването ѝ е необходимо овладяването на ядрената енергия и окончателно решаване на проблемата живот или смърт.

Публикувано във вестник „Орбита“, брой 22/1974 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.